

Parau âpî

Mai Niu-Taratonî i Tevaitoà

Mai Niu-Taratonî...

No te haamau ia Tuheiava Teihoarii òrometua e no te fàrerei i te pàroita e i te mau àmuiraa e vai ra i te mataèinaa, ia ìte mai ràtou i te òrometua àpî i o ràtou, i tupu ai taua tere ra no ù i Niu-Taratonî, mai te àpeehia mai e na taeàè òrometua o Terai Natikî no Punaauia e o Aneterea lhorai no Papara e to ràua na hoa vahine, mai te monire 16 e tae atu i te monire 23 no tetepa 1996. E tere òaòà tei faaite mai à i te tuàtiraa pàpū o te mau àmuiraa no Pōro, Kouaua e no Thio i nià i te mau rēni aratairaa òhipa e faaterehia ra e te òrometua e te Apooraa Tiàtono, o ta ù iho e haamauuru nei. Na te mau tere tāmāu i rotopū i taua mau àmuiraa rii ra, i vai pàpū ai taua taura tāmāu ra no te tiàturiraa e no te tuàtiraa i rotopū i te mau àmuiraa e te pàroita reo mādhi no Nouméa, noa atu te atea o te vāhi nohoraa o te taata. Eaha te poroiraa māori rā ia tupu tāmāu ia te mau tere i te mataèinaa i te mea e, na roto i taua mau tere ra, o te Faatereraa iho o te Etārētia atoà terā e faaite ra i te tãpaò o to na manaònaò i to na mau taata e pārahi ra i te atea, haapaò noa ai ràtou ma te òaòà i te mau faauerā àmu i a te Etārētia. O ta ù, no te reira, e haamauuru faahou nei mai ta ù atoà e haamauuru nei i te tãatoàraa o te mau pàroita o te Etārētia... No reira to ù òaòà i te tere i faatupuhia no te haere e hiò i te vāhi tunuraa e faataheraa repo «Nickel» no Nouméa ia ìte tei àpee mai ia ù i te teimaha e te ataata o te imiraa faufaa a te taata i te fenua Niu-Taratonî. Mai te mea e, i te tahi atu mau vāhi no te Etārētia, i parauhia e, «E mea teiaha aè te tara i reira i to Tahiti !», i Niu-Taratonî, e tià ia parauhia e, «E mea faufaa aè te tarai te hoè atu mau vāhi i ò tatou nei !» I muri aè i te haamauraa o Tuheiava Teihoarii òrometua i te tãpati 22 no tetepa o ta ù, i te iòà o te Apooraa Rahi, e haamauuru maitai nei à, e tae noa' tu ia Tuheiava vahine, i te fàriiraa i te tonnera a te Etārētia, e tià roa ia ù ia hamanaò atoà i te faufaa no te tuàtiraa i rotopū i te pàroita reo mādhi no Nouméa e te Etārētia evaneria i Niu-Taratonî e i te mau pae motu «Loyauté», o ta ù atoà e haamauuru nei i ta ràtou tauturu ia tatou. Ia ìte-atoà-hia te reira i roto i te oroà lupiri no te taeraa mai o te Evaneria o ta ràtou e mai, te pàroita reo mādhi no Nouméa e te Etārētia evaneria i Niu-Taratonî, ia au i te tumu parau i faataahia na te Tuhāa 8 oia hoi «Eaha te hohoà no te

Etārētia o ta tatou e hinaaro ra no ànanahi». I te Apooraa Tiàtono, i te pàroita, i te mau àmuiraa e i te mau utuafare atoà i fàrii mai ia matou i Nouméa e i te mataèinaa, e no te mau mea atoà, te faatae faahou atu nei à vau ia òutou i te tãpaò o to mātou aroha e te mauruuru. Ia òaòà òutou i teie Oroà Noera e ia reàreà noa i te tãviniraa i te roaraa o te matahiti àpî e fātata mai nei ia tatou.

... i Tevaitoà

E mauruuru rahi to ù i te òrometua lteraera Taruòura i haamauhia i Tehurui i te tãpati 29 no tetepa ei òrometua no na pàroita no Tevaitoà e no Vaiaau. Te òaòà i te mea e, aita te haamauraa i riro no na ei haamatarāa no te òhipa i roto i na pàroita nei, ei haapàpūraa rā no te òhipa i haamatahia mai e ana i muri aè i to na faaite-raa-hia i mua i te aro o te pàroita i te tãpati 15 no tetepa. O ta ù ia i parau i mua i te peretitini-mono o te Etārētia e i te peretitini o te Tuhāa 4 i te tãpati o to na haamauraa, òre noa atu ai te reira i tupu i roto i te fare pure no Tevaitoà, mai tei hinaarohia e te pàroita : «Te mea faufaa roa aè i roto i te manaò o te Apooraa Rahi, eere ia te parau no te vāhi, te parau rā no te òhipa» oia hoi no te taata i riro ai te òrometua ei tãvini. Mai te peretitini o te Tuhāa 4 e ta na Apooraa Tuhāa i faaite i to na aroha i te òrometua lteraera Taruòura, e i to na hoa e i ta ràua fetii tamarii, i roto i te tonnera a te Apooraa Rahi, o ta ù iho e òaòà ra, i te iòà o te Apooraa Faatere, te faaite faahou nei au i to ù aroha i te òrometua àpî no Tevaitoà e no Vaiaau i te fàriiraa i te faaotiraa a te Etārētia. Na na ia i teie nei, i pihai iho e ma te turu o to na mau tuahine e e taeàè tiàtono, e òhipa mādite ia ìte-faahou-hia te hoèraa o na pàroita no Tevaitoà e no Vaiaau i nià i te hinaaro o te Apooraa Rahi o ta tatou Etārētia. Tei òaòà-roahia atu rā e au, o to te Apooraa Tiàtono ia tiàturiraa i te Faatereraa o ta tatou Etārētia i roto i taua hinaaro ra no te

Raivavae

Te hoè fare pure àpî (o «lerutarema» te iòà) i oti i te patuhia ma te tarahu-òre e te amuiraa no Mahanatoa (pàroita Rairua) ma te turuhia atu e te amuiraa «Taroma» (pàroita «Tiroama»-Papeete) e i tomohia i te mahana maa 7 no tetepa 1996, te mau tiàraa rau e amohia ra e te mau vahine e te mau tane i roto i te oraraa pàroita, e te aroha i roto i te parau no te fariiraa ei òhipa tumu na te nunaa, o te faufaa ia e te poroiraa i noaa mai i to te tere i te fenua Raivavae mai te 6-12 no tetepa 1996... Ua haamanaò-atoà-hia atu rā i roto i taua tere ra te parau no te oraraa o te Haapiiraa Tapatî e no te tereraa faufaa a te Etaretia. I to te fenua Raivavae e te mau fenua atoà o te Tuhāa V i farii maite mai i te tere, ia orana, mauruuru e ia oaoa noa i roto i te parau no te taviniraa.

Jacques lhorai

faahoi-faahou-raa mai i te hau i roto i te pàroita e to na iho òhiparāa no taua parau ra na roto i te haehaa, te marū e te faaoromai oia hoi na roto i te pārahira a roto i te parau no te aroha o te òre e faataaè i te taata, o te haafarerei rā e o te faatāhoè.

Ei poroiraa i te mau tino òrometua

Ma te haamauuru i te Faatereraa o te Tuhāa tei turu mai i te Apooraa Rahi i te pae no te nohoraa i roto i ta na tonnera i te òrometua àpî no Tevaitoà e no Vaiaau, te haamauuru atu nei à vau i te òrometua Arthur Taumaa e ia Arthur Taumaa vahine tei haapaò mai i na pàroita no Tevaitoà e no Vaiaau, o tei ìte mai e tei fàrii tāmāu mai i te tere o te mau tià o te Faatereraa i Raiatea. Ta ù poroiraa i te mau tino òrometua, no te fenua Raiatea e no te mau fenua atoà, ia riro ia ràtou «ei Apooraa Rahi e ei Apooraa Faatere na te Etārētia» i roto i ta ràtou mau pàroita. Ei Noera òaòà ta tātou i teie matahiti e ei haereà àpî atoà i te matahiti 1997 e tià maira ia tātou.

Jacques lhorai